

บทความการวิจัย

การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

กษิต กังวานเกียรติกุล
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา จำแนกตามภูมิหลังของครูผู้สอน โดยวิธีการศึกษาเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง ในเขตอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา จำนวน 273 คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .914 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้วยวิธีของเซฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา โดยภาพรวม และรายด้าน ครูมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานนักเรียน ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ

การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนครูที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ในเขตพื้นที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ในเขตพื้นที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการสอน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม
2. ศึกษาเกี่ยวกับวิชาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม

3. สร้างแบบสอบถามครูให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาข้อคำถาม โดยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของกมลพรรณ กันทะทิพย์ (2553)
4. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง รับข้อเสนอแนะและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบ
6. ปรับปรุงแบบสอบถามครั้งสุดท้าย จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของกมลพรรณ กันทะทิพย์ (2553)

สรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

แบบผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ แบบภาวะผู้นำที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลักแบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก และแบบภาวะผู้นำที่ยึดบุคคลเป็นหลัก

แบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แบบภาวะผู้นำที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับ คือ ผู้บริหารชี้แจงนโยบายของตนให้ผู้ร่วมงานเข้าใจอย่างชัดเจน ผู้บริหารควบคุมดูแลให้มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และผู้บริหารมุ่งทำงานเพื่อเป้าหมายของโรงเรียนโดยไม่เห็นแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารมีการปฏิบัติหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลาง จำนวน 4 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ยรวมจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารกำหนดโครงสร้างการบริหารโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน ไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เชี่ยวชาญให้เข้ากับตำแหน่งเฉพาะ โดยไม่มีการยืดหยุ่น ผู้บริหารจะสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากรตามความต้องการของตัวเองโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม และผู้บริหารจะกำหนดโครงการไว้แล้วสั่งการให้ทำโดยที่ไม่ให้ใครมาขัดแย้งหรือเปลี่ยนแปลง

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดบุคคลเป็นหลัก ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แบบภาวะผู้นำที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แบบภาวะผู้นำที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ย

จากมาไปน้อย 3 อันดับ คือ ผู้บริหารเป็นคนเปิดเผยเข้าใจง่ายให้คนพบได้ตลอดเวลา ผู้บริหารแสดงออกถึงความห่วงใยและให้ความช่วยเหลือเมื่อเพื่อนร่วมงานประสบปัญหาหรือความเดือดร้อน และผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันในการทำงานที่ตรงกับความต้องการของตนเอง ส่วนแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารมีการปฏิบัติหรือปรากฏให้เห็นระดับปานกลาง มีจำนวน 3 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารทำงานกับผู้ร่วมงานอย่างเป็นมิตรไม่ถือตัว ผู้บริหารมักคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ร่วมงานมากกว่าคำนึงถึงเป้าหมายของหน่วยงานและผู้บริหารมักจะปฏิเสธที่จะอธิบายถึงเหตุผลในการบริหารงานของตน

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาให้เห็นตามความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างทั้งสองกลุ่มโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แบบภาวะผู้นำที่ปฏิบัติหรือปรากฏออกมาในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับคือ ผู้บริหารยกย่องหรือตำหนิการทำงานอย่างตรงไปตรงมาโดยเน้นที่อะไรดีอะไรบกพร่องมากกว่าใครดีใครบกพร่อง ผู้บริหารจะยึดเอาแต่ความคิดเห็นของตนเองเป็นหลักในการทำงาน ผู้บริหารจะริเริ่มโครงการใหม่ๆ ขึ้นโดยพิจารณาร่วมกันกับผู้ร่วมงานให้เกิดการยอมรับ และร่วมมือ ส่วนแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารมีการปฏิบัติหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลางจำนวน 3 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวของเพื่อนร่วมงานไปพร้อมๆ กับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่โรงเรียนผู้บริหารมักใช้อำนาจหน้าที่ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม และผู้บริหารมักจะวางตนให้เป็นที่น่าเกรงกลัวของผู้ร่วมงาน

โดยรวมความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำทั้ง 3 แบบของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพบว่า

แบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารมุ่งพัฒนางานเพื่อเป้าหมายของโรงเรียนมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารและกำหนดมาตรฐานในการทำงานไว้อย่างชัดเจน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม คือ ผู้บริหาร และครู อยู่ในระดับมาก

มีข้อที่น่าสังเกตว่า แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารมีการแสดงออกมาหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลาง เกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก คือ ผู้บริหารจะกำหนดโครงการไว้แล้วสั่งการให้ทำโดยที่ไม่ให้ใครมาขัดแย้งหรือเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจะสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากรตามความต้องการของตัวเองโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ผู้บริหารกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เชี่ยวชาญให้เข้ากับตำแหน่งเฉพาะ โดยไม่มีการยืดหยุ่น และผู้บริหารกำหนดโครงสร้างการบริหารโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนไม่ยอมให้มีการ

เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ โดยมีโอกาสได้เข้ารับการศึกษาคู่มือ สัมมนาอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากการศึกษาดูด้วยตนเอง และจากการจัดหรือสนับสนุนให้มีการศึกษาอบรมสัมมนาจากหน่วยงานระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ คือเป็นผู้มีความสามารถด้านความรู้ทั่วไปซึ่งเป็นความสามารถในทางการเรียนรู้การรวบรวมและแยกแยะปัญหา สรุปข้อปัญหาต่างๆ ได้ สามารถเข้าใจใครครวญเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยเฉพาะเกี่ยวกับการวางแผน มีความสามารถในการยืดหยุ่นต่อเหตุการณ์ต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดบุคคลเป็นหลัก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับบุคลากรซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานจัดการศึกษาในสถานศึกษาซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับมาก

มีข้อที่น่าสังเกตว่า แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออกมาหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลางเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดบุคคลเป็นหลัก คือ ผู้บริหารมักจะปฏิเสธที่จะอธิบายถึงเหตุผลในการบริหารงานของตน และผู้บริหารมักคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ร่วมงานมากกว่าคำนึงถึงเป้าหมายของหน่วยงาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารต้องอาศัยผู้ร่วมงานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการบริหาร สรุปได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ผู้นำต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลในกลุ่มอื่น เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม มีความสุขุมรอบคอบ ซื่อตรงต่อหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ยอมรับในความรู้ความสามารถของคนอื่นสามารถประสานงานได้ดีและรู้จัก ข้อบกพร่องของตนเองแล้วพัฒนาให้ดีขึ้น

แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออกมาหรือปรากฏออกมาให้เห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหาร ใช้หลักการบริหารจัดการศึกษาโดยคำนึงถึง คุณภาพมาตรฐานตามหลักการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเตรียมรองรับการประเมินภายนอก แบบภาวะที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ โดยรวมและอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและครูพบว่าอยู่ในระดับมาก

มีข้อที่น่าสังเกตว่า พฤติกรรมหรือแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่แสดงออกมาหรือปรากฏให้เห็นในระดับปานกลาง เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก คือ ผู้บริหารมักจะวางตนให้เป็นที่น่าเกรงกลัวของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารมักใช้อำนาจหน้าที่ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม และผู้บริหารจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวของเพื่อนร่วมงานไปพร้อมๆ กับผลประโยชน์ที่เหมาะสม และผู้บริหารจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวของเพื่อนร่วมงานไปพร้อมๆ กับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่โรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานโดยใช้ภาวะผู้นำที่เป็นแบบประสานประโยชน์ที่ผู้บริหารแสดงออกมาปรากฏให้เห็นน้อย เพื่อจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เช่น การวางตนให้เป็นที่น่าเกรงกลัว การใช้อำนาจหน้าที่ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม การคำนึงผลประโยชน์ส่วนตัวของเพื่อร่วมงานไปพร้อมกับผลประโยชน์ที่เกิดจะขึ้นแก่โรงเรียน
2. ผู้บริหารควรจะใช้วิจรรย์ญาณ ในการเลือกรูปแบบความเป็นผู้นำทั้ง 3 แบบนี้ ที่จะใช้กับคนที่มีลักษณะต่างกัน มาใช้ให้เหมาะสมกับคนที่เราพิจารณาเห็นแล้วว่าจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาทางด้านภาวะผู้นำให้เกิดในรูปแบบการประสานประโยชน์
4. รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 12 ที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก ควรเป็นดังนี้ เป็นคนตรงไปตรงมา ยึดความถูกต้องเป็นหลัก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเป็นกันเอง มีศิลปะในการจูงใจ บริหารงานแบบมีส่วนร่วม บริหารงานให้เกิดความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน ยึดหลักการและเหตุผลในการทำงาน ยึดหยุ่นในการใช้กฎระเบียบและข้อบังคับ มีความสามารถในการมอบหมายงาน สามารถแก้ปัญหาส่วนตัวให้ผู้ร่วมงานได้ มีศิลปะการให้ความสำคัญต่องานและคน

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในระดับมัธยมศึกษา
2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำกับคุณภาพของการบริหารงานด้านวิชาการ
3. ควรมีการศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา